

само сухопарним набрајањем онога што се догодило и збило. Не поричем ни то, да заузимање за неку ствар претпоставља већ и неку меру симпатије. Непристрасност у пуној мери одржати, остаје и тако свагда само идејална мета, која се не да сасвим постићи, она не искључује симпатично схватање. Наравно је дакле, да сам, проживевши у Србији толико година, предузео не само с интересом већ са правом симпатијом, да напишем историју српскога народа. Ова је историја међутим значајна већ и са општег гледишта, више но што се то можда чини на први поглед. У средњем веку српска држава не само на истоку, но може се рећи и у осталој Европи, умела је да извојује себи место у реду најзнатнијих и најсилнијих држава. За сјајне владе силнога Душана српско име бејаше чувено и поштовано код свију народа тадашњег образованог света. Владаоци Србије пресудно су утицали на судбину балканског полуострва, а византијска држава у основима је задржала под њиховим силним ударцима.

Али мину доба светлости, нестале српске државе, па се чињаше да је и српски народ коначно збрисан из реда осталих народа. Кад, али у најновије доба привлачи на се пажњу нашу такав појав, коме равнога не може показати историја света. Буди се један народ и уздиже се до народне самосвести после вековног робовања. Јер је без сумње један од најзанимљивијих и најпоучнијих догађаја, што — после тако дуготрајног тлачења, под којим у мало што народно биће није са овим ишчезло, тако рећи прост свет, растурен на друштвене елементе, својом снагом, без туђе помоћи, црпући одушевљење из старинских предања, нагоном родољубља одушевљен, не имајући не само најпотребније уређења за остварење снажнога покрета, него лишен чак и најпримитивнијих помоћних средстава — годинама продужује витешку борбу противу много надмашније силе; и што тај прост свет бива толико способан, да опет постане народ, па још да створи себи самосталну државу, која одговара модерним захтевима.

То су Срби извојевали у почетку овога века својом револуцијом, у којој су истрајали, да се томе дивити морамо. С тога они из прошлости своје могу црпсти веру у своју будућност, те с тога им је историја од општег интереса и за друге народе.

У Будим-Пешти 14 (26) новембра 1877. ПИСАЦ.

ПРЕДГОВОР.

Praecipuum munus annalium reor, ne virtutes sileantur, utque pravis dictis factisque ex posteritate et infamia metus sit. (Главни је задатак историје, ја мислим, то, да се врлине не прећуте, а зле речи и зла дела да стрепе од срамоте код потомства.)

Tacitus, Annales, librum 3. capitulum 65.

Није ми намера а није ми ни задатак, да говорим о користи историје. Колико она утиче на човека и на поједине народе, на њихов морални и материјални развитак, и на њихово усавршење друштвеног живота, било би сувише говорити.